

Centrum digital humanities in de maak

De besprekingen tussen de KNAW, de Amsterdamse universiteiten en IBM over een nieuw publiek-privaat onderzoekscentrum, het Center for Humanities and Technology (CHAT), zijn in een vergevorderd stadium.

Volgens CLARIAH, een consortium van vier universiteiten en vier KNAW-instituten, streven de initiatiefnemers naar een budget van 65 miljoen euro voor de komende vijf jaar, bestaande uit zowel in kind bijdragen van IBM, KNAW, UvA en VU, als subsidie van de Nederlandse overheid, de gemeente Amsterdam en de provincie Noord-Holland. Een white paper van Sally Wyatt van de KNAW en David Millen van IBM over een gezamenlijke visie op digital humanities vormde het startpunt van het strategisch partnerschap, en voor de zomer hebben onderzoekers al voorstellen kunnen indienen voor het CHAT-programma.

CLARIAH haalde onlangs 12 miljoen euro binnen om gebruiksvriendelijke softwaretools te ontwikkelen om data uit allerlei alfa-vakgebieden te ontsluiten en vergelijkbaar te maken. CLARIAH is één van de zes projecten van de zogenoemde Roadmap van NWO waarvoor vanaf januari 2015 geld beschikbaar komt. Deze plannen voor een stevige upgrade van de digitale infrastructuur voor onderzoek naar de menselijke cultuur en maatschappelijke veranderingen hebben de interesse van IBM gewekt. "Wij zijn er niet op gericht tools voor de markt te ontwikkelen, maar kunnen wel stuiten op voor bedrijven interessante zaken", stelt de Amsterdamse media-hoogleraar José van Dijck. Waar informatici goed zijn in het maken van algoritmes die computers begrijpen, zijn geesteswetenschappers juist sterk in het interpreteren van menselijke boodschappen. Dat maakt een krachtenbundeling interessant.

Zoals de ruimtetelescoop Hubble noodzakelijk is om raadsels van de kosmos op te lossen, zo zijn breed inzetbare instrumenten voor woord- en beeldherkenning essentieel voor een nieuw type onderzoek naar complexe vragen in de geesteswetenschappen, bijvoorbeeld voor onderzoek naar migratie en minderheden, stelt van Dijck. Het ontwikkelen van een gezamenlijke, discipline-overstijgende digitale infrastructuur staat nu nog in de kinderschoenen, maar is wel essentieel, als je mee wilt doen in grote Europese Horizon 2020-projecten. "Net zoals astronomen in Europa niet kunnen meedoen zonder goede telescopen."

"Alfa's werken vaak in een klein gebied aan individuele projecten. Ze proberen één puzzelstukje zo goed mogelijk te interpreteren en analyseren, bijvoorbeeld het werk van een schilder of het taalgebruik van een sociale groep", licht Van Dijck toe. Dit soort onderzoek aan elkaar koppelen en de samenhang zien om zo complexe vragen te beantwoorden, was tot nu toe lastig. Het voor iedereen goed doorzoekbaar maken van teksten, beelden en geluid in grote digitale databestanden kan hier verandering in brengen. Maar om data uit digitale archieven, bibliotheken en kenniscentra van verschillende vakgebieden in samenhang te bekijken is wel eerst samenwerking op gebied van software-tools nodig. "Nu ontwikkelt iedereen nog zijn eigen ICT-toepassingen voor zijn eigen data." Hebben geesteswetenschappers straks ook supercomputers nodig, net als natuurkundigen? Van Dijck: "Nee, zulke grote investeringen in hardware zijn niet nodig. Wat het kostbaar maakt is dat het ontwikkelen en in de praktijk testen van de tools heel arbeidsintensief is. Gebruiksvriendelijke interfaces zijn bovendien belangrijk. Als de interfaces ingewikkeld zijn, haken alfa's snel af."